

Чернобай О. Ю.

<https://orcid.org/0000-0001-9970-5534>

Національний університет оборони України

Дудко О. В.

<https://orcid.org/0009-0008-8815-4878>

Національний університет оборони України

КОГЕРЕНТНІСТЬ ТА ДЕТЕРМІНАЦІЯ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ В УМОВАХ ЕКЗИСТЕНЦІЙНИХ ЗАГРОЗ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДОСВІДУ ТУРЕЧЧИНИ, АЗЕРБАЙДЖАНУ ТА УКРАЇНИ

У представленій науковій статті здійснюється комплексний, багаторівневий та глибоко структурований порівняльний аналіз правових, інституційних та безпосередньо практичних аспектів реалізації стратегічних комунікацій у Турецькій Республіці, Азербайджанській Республіці та Україні під час ведення інтенсивних збройних конфліктів. Досліджено специфіку формування інформаційного суверенітету та управління медіа-простором в умовах безпрецедентних, екзистенційних загроз національній безпеці, що вимагають від державного апарату швидкої адаптації та пошуку оптимального балансу між дотриманням демократичних свобод і забезпеченням оперативної безпеки. У процесі наукового пошуку встановлено, що турецька та азербайджанська моделі військово-цивільних відносин характеризуються високим рівнем централізації управління, імплементацією законодавчих обмежень (зокрема, механізмів превентивного цензурування, притягнення до відповідальності за несанкціоноване поширення оперативної інформації, використання обов'язкових лексичних маркерів та технологічного блокування цифрових комунікаційних платформ), що в сукупності забезпечує монополізацію стратегічного нарративу державними інституціями. З'ясовано, що попри безперечну тактичну ефективність таких централізовано-рестриктивних підходів у межах короткострокових військових кампаній (на кшталт операцій «Джерело миру», «Весняний щит» та антитерористичних заходів у Карабасі у 2023 році), їхня результативність у довгостроковій перспективі є суттєво обмеженою через формування феномену «крихкості» суспільного консенсусу, відчуження громадянського суспільства від процесів прийняття рішень та брак органічної довіри до офіційних джерел інформації. На противагу зазначеному, у роботі здійснено глибоку концептуалізацію української моделі військово-цивільної взаємодії, яка базується на фундаментальних принципах демократичної стійкості, поліцентричного врядування та послідовній імплементації стандартів Північноатлантичного альянсу. Доведено, що процес професійного становлення системи вітчизняних стратегічних комунікацій детермінується безпосередньою суб'єкт-суб'єктною взаємодією між сектором безпеки і оборони, незалежною медіаспільнотою та інститутами громадянського суспільства. Обґрунтовано тезу про те, що екзистенційна активність українського соціуму в умовах повномасштабної російської агресії виступає фундаментальним каталізатором формування унікальної еластичності як державного апарату, так і національного інформаційного простору загалом. Зважаючи на це, у дослідженні аргументовано доводиться стратегічна та довгострокова перевага українського підходу. Підкреслюється, що когерентність суспільно-державних інституцій, заснована на високому рівні органічної довіри, транспарентності (з суворим, але раціональним дотриманням вимог оперативної безпеки) та збереженні фундаментальних демократичних свобод, формує значно стійкіший, надійніший та гнучкіший фундамент для досягнення переконливої перемоги, підтримання незламного морально-психологічного стану населення та беззаперечного збереження інституційної легітимності держави на міжнародній арені.

Ключові слова: стратегічні комунікації, зв'язки з громадськістю, інформаційні кампанії, взаємодія з медіа, інформаційний вплив, інформаційна безпека, цільові аудиторії, кризові комунікації.

Постановка проблеми. На сучасному етапі безперервної еволюції глобального геополітичного ландшафту та трансформації природи збройного протистояння серед основних принципів дослідження феноменології воєнних конфліктів особливе місце посідає усвідомлення концептуального переходу інформаційного простору з категорії допоміжної сфери забезпечення бойових дій у самостійний, повноцінний та критично важливий операційний домен [1]. Процес неухильного розвитку комунікаційних технологій та цифровізації суспільних відносин у першій чверті XXI століття переконливо свідчить, що здобуття кінетичної переваги у традиційних фізичних вимірах (на суходолі, у морі, повітрі чи космосі) без забезпечення абсолютного домінування або принаймні паритету в інформаційному середовищі жодним чином не гарантує досягнення стійкого стратегічного успіху та реалізації воєнно-політичних цілей держави. Сучасні збройні сили провідних країн світу розглядають комунікаційну компоненту не просто як інструмент медійного супроводу чи пасивного інформування громадськості, а як складний, багаторівневий механізм когнітивного впливу, безпосередньо спрямованого на дезорієнтацію центрів прийняття рішень супротивника, мобілізацію власного населення та формування сприятливої суспільної думки цільових міжнародних аудиторій. Водночас, ескалація глобальної кризи архітектури міжнародної безпеки, що була безпосередньо детермінована повномасштабною збройною агресією російської федерації проти України, а також загостренням регіональних збройних конфліктів на Близькому Сході та Південному Кавказі, надзвичайно гостро актуалізує фундаментальну дилему функціонування державних інституцій у кризовий період: необхідність пошуку та збереження оптимального, функціонально ефективного балансу між імперативним забезпеченням оперативної безпеки (яка у військовій термінології та стандартах НАТО позначається аббревіатурою OPSEC) та неухильним дотриманням демократичних принципів транспарентності і свободи слова. Моделі вирішення цієї складної інституційної дилеми суттєво відрізняються залежно від політичного та конституційного устрою конкретної держави. Встановлено, що авторитарні, гібридні та перехідні політичні режими традиційно схильні розглядати тотальний інформаційний контроль, цензурування та обмеження плюралізму думок як абсолютний синонім національної безпеки, послідовно впроваджуючи надзвичайно жорсткі рестриктивні заходи, що

межують з повною інформаційною ізоляцією суспільства. Натомість демократичні держави стикаються з незмірно складнішим викликом: необхідністю збереження власних засадничих цінностей та прав людини в умовах безпосередніх екзистенційних загроз, де саме свідомо екзистенційна активність суспільства, а не державний примус, стає ключовим ресурсом всеохоплюючого опору [2]. Зважаючи на це, ретельне, об'єктивне та багатоглибке вивчення механізмів функціонування різних національних систем стратегічних комунікацій у кризові періоди є критично необхідним завданням для оптимізації вітчизняних алгоритмів інформаційної боротьби та зміцнення архітектури національної стійкості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми концептуалізації, нормативно-правового забезпечення та практичної імплементації стратегічних комунікацій у мовознавстві, політичних науках, соціології та військовій науці постійно перебували в центрі глибокого наукового пізнання багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Теоретичні та безпосередньо практичні аспекти інформаційного супроводу військових операцій активно та всебічно вивчаються крізь призму аналізу базових доктринальних документів Північноатлантичного альянсу, зокрема директиви MC 0457/2 «NATO Military Policy on Public Affairs» [3], яка встановлює суворе, концептуальне розмежування між функціями зв'язків з громадськістю (Public Affairs) та проведенням психологічних операцій (PSYOPS). Питання трансформації інформаційної політики Турецької Республіки та досвід її інформаційної мобілізації під час проведення військових операцій за межами національних кордонів (зокрема, операцій «Джерело миру» та «Весняний щит») ґрунтовно представлені у працях провідних європейських аналітичних центрів, що чітко фіксують швидкий транзит цієї держави до агресивного використання новітніх цифрових медіа, безпілотних технологій та жорсткої правової регламентації комунікаційного простору [4]. Своєю чергою, специфічний досвід Азербайджанської Республіки, здобутий під час Другої Карабаської війни (2020 року) та антитерористичних заходів локального характеру (2023 року), активно аналізується науковцями в контексті успішного застосування концепції повної «оперативної ізоляції» театру бойових дій від присутності незалежних спостерігачів та використання потужних інструментів цифрової дипломатії для легітимізації застосування воєнної сили [5; 6]. Водночас, специфіка

та унікальність українського національного інформаційного спротиву розглядається сучасною науковою спільнотою переважно в контексті феномену «поліцентричного врядування», демократичної стійкості та формування нормативної суб'єктності, що базується на глибинній децентралізації влади та безпрецедентному залученні широких громадських та волонтерських мереж до процесів забезпечення національної безпеки [7; 8]. Дослідження вітчизняних та інших науковців актуалізують поняття «екзистенційної безпеки» та активності як базової потреби особистості в умовах антропологічної катастрофи війни [2]. Попри вагомість внеску вищезазначених дослідників у вивчення окремих компонентів інформаційного протистояння та соціальних комунікацій, питання здійснення системного, об'єктивного порівняльного аналізу ефективності авторитарно-централізованих (на прикладі Туреччини та Азербайджану) та ліберально-демократичних (на прикладі України) моделей управління стратегічними комунікаціями залишається недостатньо вивченим. Зокрема, потребує суттєвого уточнення вплив складних соціально-філософських концептів, таких як «екзистенційна активність» та «суб'єкт-суб'єктна взаємодія», на процеси детермінації довгострокової стійкості суспільства в умовах тотальної війни, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення комплексного, багатовимірного порівняльного аналізу архітектури, правових засад та практичної імплементації систем стратегічних комунікацій Турецької Республіки, Азербайджанської Республіки та України в умовах ведення збройних конфліктів високої інтенсивності. У межах представленої роботи ставиться амбітне завдання критично проаналізувати централізовано-обмежувальні механізми управління медіапростором, запроваджені офіційними Анкарою та Баку, об'єктивно протиставивши їм українську вітчизняну модель демократичної стійкості та поліцентричного врядування. На основі отриманих даних та теоретичних узагальнень передбачається аргументовано довести стратегічну, ціннісну та довгострокову перевагу українського досвіду функціонування національної інформаційної сфери під час правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Глибинне розуміння сутнісних відмінностей між різними національними моделями взаємодії військових та державних інституцій з медіасередовищем об'єктивно

потребує залучення складного, багатокомпонентного теоретико-методологічного інструментарію, що виходить за межі суто військової науки. У контексті даного дослідження базовим, формотворчим концептом виступає «екзистенційна активність» суспільства, яка в сучасній філософії та соціології визначається як безперервний, усвідомлений вибір нацією своїх можливостей, конструювання власного майбутнього та активна життєва позиція в умовах граничних кризових станів та антропологічних катастроф, до яких, безперечно, належить і війна [2]. З'ясовано, що залежно від обраної країною моделі комунікаційної поведінки, екзистенційна активність громадян може або штучно пригнічуватися шляхом встановлення тотального, репресивного інформаційного контролю (що неминуче призводить до перетворення свідомих громадян на пасивний, безправний об'єкт пропагандистського впливу), або, навпаки, ефективно каналізуватися у різноманітні форми конструктивного опору через механізми суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія у просторі державних та військових комунікацій концептуально передбачає встановлення рівноправного, партнерського діалогу та прозорості співпраці між державним апаратом, збройними силами, представниками незалежних медіа та громадянським суспільством, де журналісти та лідери думок виступають не як сліпі транслятори готових ідеологічних штампів, спущених «згори», а як повноцінні, критично мислячі актори інформаційного процесу. У контексті вищезазначеного, процес детермінації когерентності (тобто внутрішньої логічної узгодженості, несуперечливості та цілісності) стратегічних комунікацій держави критично залежить від того, наскільки реальні дії урядових структур та військового командування в ході ведення бойових дій відповідають заявленим у публічному просторі стратегічним наративам, а також від загального рівня інституційної довіри між суспільством та владою.

Дослідження досвіду Турецької Республіки свідчить, що ця країна становить надзвичайно унікальний та показовий об'єкт для наукового аналізу. Держава, маючи статус давнього та впливового члена Північноатлантичного альянсу, протягом останнього десятиліття сформувала систему комунікацій, що докорінно та принципово відрізняється від ліберально-демократичних політик та стандартів прозорості НАТО. Процес професійного становлення турецької системи стратегічних комунікацій у період з 2016 по 2023 роки характеризується системним транзитом від функції кла-

сичного, об'єктивного інформаційного супроводу діяльності уряду до ведення перманентних, високотехнологічних інформаційних та психологічних операцій, спрямованих як на зовнішню аудиторію, так і на власних громадян. Встановлено, що висока тактична ефективність турецької моделі жорстко базується на розгалуженому нормативно-правовому фундаменті, який безапеляційно детермінується пріоритетом державного інтересу над фундаментальною свободою вираження поглядів. Зокрема, Конституція Турецької Республіки [9] (у редакції 1982 року з подальшими поправками) містить концепт захисту «неподільної цілісності держави» (встановлений другим абзацом Статті 26), який де-факто виступає доктринальним та юридичним ядром для легітимізації будь-яких обмежень під час проведення військових операцій на територіях сусідніх Сирії чи Іраку. Передбачений Конституцією (Стаття 28) [9] механізм «тимчасової заборони публікацій» системно та оперативно застосовується судовими органами за поданням прокуратури для превентивного блокування будь-якого небажаного новинного контенту, що стосується переміщення військ або місць падіння ворожих снарядів.

Вважається доцільним підкреслити, що найпотужнішим інструментом впливу та контролю виступає кримінальне та антитерористичне законодавство країни, яке дозволяє владі кваліфікувати будь-яку небажану журналістську діяльність як тяжкий злочин проти держави. Відповідно до положень Закону про боротьбу з тероризмом (Terörle Mücadele Kanunu – ТМК № 3713), пряме цитування представників ворожих або визнаних терористичними формувань категорично забороняється (Стаття 6), що змушує всі без винятку медіа використовувати виключно санкціонований парафраз із застосуванням специфічних маркерів, таких як «ватажки терористів заявили» [10]. Більше того, Кримінальний кодекс Туреччини (Türk Ceza Kanunu – ТСК № 5237) імплементує статті щодо «Образи Президента» (Стаття 299) та «Прийняття турецької нації, держави, уряду» (Стаття 301), які надзвичайно активно та широко застосовуються правоохоронними органами проти журналістів, які наважуються ставити під сумнів військові рішення політичного керівництва або об'єктивно висвітлюють потенційні супутні втрати серед сирійського цивільного населення, трактуючи подібні дії як акт «припинення збройних сил» [11].

У контексті забезпечення тотальної інформаційної монополії та враховуючи критичну

роль соціальних мереж у сучасних конфліктах, турецька влада розробила вузькоспеціалізоване законодавство для жорсткого контролю кіберпростору. Згідно з Законом № 5651, державні адміністративні регулятори наділені безпрецедентними повноваженнями щодо застосування так званого throttling (технічного, штучного уповільнення пропускної здатності) до ключових соціальних платформ під час виникнення критичних інцидентів [12]. Цей механізм було яскраво продемонстровано в ніч на 27 лютого 2020 року під час проведення операції «Весняний щит» (Bahar Kalkanı), коли після трагічної втрати значної кількості військовослужбовців внаслідок авіаудару в районі Балюн, доступ до соціальних мереж (Twitter, Facebook, YouTube) був штучно обмежений, що унеможливило завантаження та поширення відеоконтенту, залишивши доступним лише текст, чим було суттєво знижено емоційний вплив трагедії на соціум та попереджено виникнення масової паніки [12].

З точки зору архітектури інституційного забезпечення, у Туреччині було здійснено колосальну централізацію управління під егідою новоствореного Управління комунікацій (İletişim Başkanlığı – СІВ), наділеного статусом надміністерської структури, підпорядкованої безпосередньо Президенту [13]. Зазначене відомство одноосібно формує єдиний, обов'язковий глосарій термінів та жорстко координує інформаційні потоки всіх гілок влади. Візуалізація беззаперечної технологічної переваги, що реалізується через централізовану публікацію високоякісних, відеозаписів ураження ворожих цілей з безпілотних літальних апаратів Bayraktar TB2 (феномен «Drone-cam»), використовується Міністерством національної оборони як потужний засіб створення ефекту суспільного катарсису та одночасної глибокої деморалізації супротивника [14]. Повна інтеграція державних телерадіокомпаній (зокрема, TRT та агентства Anadolu) безпосередньо у логістику військових структур, де їхні кореспонденти виступають єдиними цивільними особами, допущеними на передову лінію, завершує формування абсолютно герметичної, непроникної інформаційної оболонки [13].

Подальший аналіз виявляє, що доктрина інформаційної безпеки Азербайджанської Республіки, яка остаточно сформувалася після завершення Другої Карабаської війни (2020 року) та була повною мірою реалізована під час блискавичних антитерористичних заходів у вересні 2023 року, базується на концепції встановлення абсолютного

та неподільного «інформаційного суверенітету» [15]. Зазначений концепт трактується державним апаратом не просто як захист від ворожих інформаційних атак, а як виключне право держави формувати безальтернативну повістку дня з питань національної безпеки. Нормативним базисом цієї системи став прийнятий у 2022 році Закон «Про медіа», який запровадив Єдиний реєстр медіа та суворі кваліфікаційні вимоги до представників преси, фактично відсікши від легального поля діяльності значну частину незалежних блогерів та громадських активістів [16]. Стаття 14 цього Закону оперує юридично розмитим поняттям заборони поширення будь-якої інформації, що потенційно «шкодить репутації» Збройних сил, чим генерує неймовірно потужний ефект превентивної самоцензури всередині азербайджанської медіаспільноти [16].

З'ясовано, що ключовою стратегічною рисою азербайджанської моделі є доктрина «оперативної ізоляції» театру воєнних дій, що передбачає концептуальне ведення «безсвідкової війни» на етапі активних кінетичних зіткнень. Під час проведення операції зі відновлення конституційного ладу в Карабасі у 2023 році допуск іноземних репортерів та незалежних національних медіа до зони збройного конфлікту був фізично та адміністративно унеможливлений через блокування транспортних коридорів (зокрема, Лачинського коридору) [6]. Уся без винятку первинна інформація, відеоматеріали об'єктивного контролю (демонстрація ювелірних ударів високоточною зброєю виключно по військових об'єктах сепаратистів) та статистичні показники ретельно дозувалися та оприлюднювалися виключно через офіційні брифінги пресслужби Міністерства оборони [5]. Такий безпрецедентно суворий підхід дозволив Баку досягти повної ідеологічної єдності та уникнути появи в глобальному ефірі будь-яких несанкціонованих візуальних матеріалів, що могли б зобразити страждання цивільного населення та спровокувати негайний міжнародний дипломатичний тиск, спрямований на зупинку наступу [6]. Паралельно з цим, управління стратегічними комунікаціями на вищому дипломатичному рівні, що філігранно координувалося Помічником Президента, було спрямоване на стрімке легітимізування силових дій у очах міжнародної спільноти через активну комунікацію в соціальних мережах (зокрема, платформи X) [17]. Широке та продумане використання методів інформаційно-психологічного впливу (ІПСО), що включало масові СМС-розсилки населенню супротивника із закли-

ками до евакуації, злам локальних радіочастот та скоординовану роботу проазербайджанських бот-мереж для домінування у цифровому просторі, засвідчило надзвичайно високий рівень інтегрованості кібер- та інформаційних інструментів у загальний стратегічний задум військової операції [18]. Допуск представників медіа до локацій відбувся лише після повного завершення активної фази бойових дій у форматі суворо регламентованих престурів, що мало на меті виключно візуальне закріплення нарративу тріумфальної та гуманної перемоги [5].

На відміну від розглянутих вище централізовано-рестриктивних систем Туреччини та Азербайджану, вітчизняний, український підхід до управління комунікаційним середовищем в умовах тривалої повномасштабної російської агресії демонструє кардинально іншу, діаметрально протилежну політичну філософію. Встановлено, що українська модель формувалася під постійним впливом гострої потреби збереження фундаментальних демократичних цінностей, послідовної імплементації євроатлантичних стандартів прозорості та максимізації суб'єкт-суб'єктної взаємодії між державною владою, силами оборони та активним суспільством. Фундаментальною основою безпрецедентної української стійкості стало поліцентричне врядування, що органічно виникло внаслідок глибокої реформи децентралізації влади 2014-2015 років. З'ясовано, що делегування широких повноважень на базовий рівень територіальних громад забезпечило розгалужену, горизонтальну систему прийняття рішень, яка довела здатність абсорбувати шоки та адаптуватися до кризових умов значно швидше, ефективніше та креативніше, ніж ієрархічні структури радянського зразка [8; 19]. В інформаційному та комунікаційному вимірах ця унікальна поліцентричність матеріалізувалася у надзвичайній екзистенційній активності потужного громадянського суспільства, розгалужених волонтерських мереж та незалежних медіа, які, у тому числі ініціативно взяли на себе функцію оперативного спростування масштабної ворожої пропаганди, збору коштів для армії та поширення об'єктивних даних без очікування директивних вказівок.

На інституційному рівні складна взаємодія Збройних Сил України з представниками медіа чітко регламентується Наказом Головнокомандувача ЗСУ № 73 «Про організацію взаємодії... на час дії правового режиму воєнного стану», який впровадив інноваційну, адаптивну систему зонування територій ведення бойових дій (поділ на

«червону», «жовту» та «зелену» зони доступу) [20]. Цей регуляторний механізм став надзвичайно дієвим, життєздатним компромісом між безальтернативною вимогою збереження оперативної безпеки (запобігання витоку інформації про позиції військ) та невід’ємним правом демократичного суспільства на отримання об’єктивної інформації. На відміну від азербайджанської практики тотального інформаційного карантину та недопуску журналістів, українська комунікаційна парадигма дозволяє акредитованим кореспондентам (як представникам національних, так і провідних світових медіа) працювати безпосередньо поблизу лінії зіткнення за умови неухильного дотримання правил безпеки та процедур взаємодії з пресофіцерами для превенції витоку чутливої інформації та забезпечення безпеки військ (сил). Слід наголосити, що саме ця безпрецедентна транспарентність забезпечила глобальну медійну видимість надзвичайного героїзму українських воїнів та зафіксувала катастрофічні масштаби воєнних злочинів агресора, що, своєю чергою, стало ключовим, вирішальним фактором швидкої мобілізації міжнародної дипломатичної, фінансової та масштабної військово-технічної підтримки.

Українські збройні сили та державні інституції продовжують послідовно імплементувати передові стандарти НАТО, що підтверджується позитивними результатами щорічних аудитів у рамках програми DEEP [21]. Особливе значення має впровадження доктринального документа Північноатлантичного альянсу MC 0457/2 «NATO Military Policy on Public Affairs» [3]. Відповідно до базових принципів цього стандарту, стратегічні комунікації та процеси взаємодії з громадськістю (Public Affairs) повинні безумовно ґрун-

туватися виключно на фактологічній точності, об’єктивності та відкритості, і категорично не можуть використовуватися для цілеспрямованої дезінформації або маніпулятивного впливу на власне населення. Суворе дотримання цієї етичної та доктринальної норми розглядається вищим військово-політичним керівництвом України як найнадійніший запобіжник від втрати суспільної легітимності та довіри. Процес детермінації когерентності офіційних повідомлень значною мірою спирається на стрімку цифровізацію державних послуг (насамперед, розвиток інноваційної системи «Дія»), що створює захищені, стійкі канали двосторонньої комунікації між державою та громадянином навіть в умовах блекаутів та кібератак [22]. Більше того, соціологічні дослідження фіксують високий рівень демократичної стійкості українських медіа: незважаючи на колосальне психоемоційне виснаження, спричинене роками війни, журналістська спільнота демонструє здатність до професійної адаптації, відмову від ілюзій на користь прагматичного виконання свого громадянського та професійного обов’язку, що є яскравим проявом екзистенційної активності [23].

Здійснений багатоаспектний аналіз дозволяє чітко виокремити фундаментальні, світоглядні суперечності між централізованими підходами та українською інноваційною моделлю демократичної стійкості. Результати компаративного зіставлення систем управління інформаційним простором представлені в (табл. 1).

У контексті вищезазначеного вважається доцільним наголосити, що хоча політика тотального контролю інформаційної інфраструктури, жорсткого цензурування новинних потоків та безжальної криміналізації альтернативних думок

Таблиця 1

Порівняльна характеристика моделей взаємодії з медіасередовищем в умовах воєнних конфліктів

Критерії порівняння	Туреччина / Азербайджан (Централізовано-обмежувальна модель)	Україна (Модель демократичної стійкості та поліцентричності)
Доктринальний принцип	Домінування концепту “інформаційного суверенітету” та захисту територіальної цілісності через обмеження прав.	Баланс між оперативною безпекою (OPSEC) та демократичним принципом свободи слова; стандарти НАТО.
Нормативно-правова база	Превентивне цензурування, криміналізація альтернативної термінології, адміністративне блокування мереж без суду.	Регламентация доступу (Наказ ЗСУ № 73), збереження плюралізму медіа, відсутність криміналізації критики.
Взаємодія з медіа у зоні бойових дій	Повна оперативна ізоляція або суворий контроль лояльних медіа; допуск лише на організовані пост-фактум пресури.	Зонування територій; допуск національних та міжнародних журналістів в райони ведення бойових дій (система акредитації).
Міжнародна легітимність	Викликає стійкі підозри міжнародних правозахисних інституцій щодо порушень гуманітарного права (через інформаційний вакуум).	Забезпечує беззаперечне глобальне підтвердження справедливості боротьби, сприяє отриманню міжнародної підтримки.

(яскраво реалізована Туреччиною та Азербайджаном) здатна забезпечити абсолютну герметичність оперативних планів та сформувати емоційно стерильну картинку перемоги у короткостроковій перспективі, у тривалій, виснажливій війні такий підхід неминуче виявляє свою критичну стратегічну вразливість.

По-перше, імплементація стратегії повної інформаційної монополії об'єктивує власне населення, позбавляючи його статусу свідомого, активного учасника загальнонаціонального опору [24]. Український досвід доводить прямо протилежне: розгалужені горизонтальні мережі довіри, свобода преси та багатоголосся суспільних наративів формують надзвичайну еластичність нації. Здатність суспільства самоорганізовуватися та здійснювати ефективну інформаційну протидію ворогу без прямого адміністративного примусу держави є ознакою найвищої соціальної життєздатності.

По-друге, використання владою інструментів штучного, технічного уповільнення інтернет-трафіку (throttling) або тотального недопуску журналістів до зон збройного конфлікту неодмінно породжує феномен вакууму довіри. В умовах штучного дефіциту об'єктивної інформації аудиторія стає значно вразливішою до масштабних ворожих психологічних операцій та руйнівних чуток. Українська політика контрольованої прозорості, заснована на взаємоповазі та співпраці пресофіцерів і незалежних репортерів, переконливо гарантує, що офіційні військові комунікації сприймаються суспільством не як дешева пропаганда, а як верифікована, об'єктивна реальність. Усвідомлення єдності мети (концепт «перемога-через-свободу») консолідує український соціум набагато сильніше, ніж будь-які законодавчі заборони.

По-третє, зовнішньополітична ефективність стратегічних комунікацій у сучасному, тісно взаємопов'язаному світі глобальних комунікацій прямо і безпосередньо залежить від репутації держави. Азербайджанська стратегія абсолютного недопуску міжнародних спостерігачів дозволила військовому командуванню уникнути репутаційних втрат під час самої активної фази воєнної операції, проте вона неминуче спричинила перманентну, глибоку підозру з боку міжнародних інституцій та правозахисних організацій щодо ймовірних масових порушень норм міжнародного гуманітарного права. Натомість свідомість відкритість Збройних Сил України для представників міжнародних медіа, попри всі пов'язані з цим

об'єктивні ризики для оперативної безпеки, легітимізувала справедливу боротьбу українського народу в очах усього вільного світу. Світова спільнота завдяки цьому отримала беззаперечні візуальні та фактологічні докази правомірності дій українських сил оборони та жажливих злочинів ворога, що швидко матеріалізувалося у масштабній, безпрецедентній фінансовій та військово-технічній допомозі.

Відповідно, успішна українська комунікаційна модель переконливо засвідчує здатність країни своєчасно та адекватно реагувати на екзистенційні виклики без фатальної втрати свого демократичного характеру. В умовах сучасних гібридних воєн національна стійкість держави критично залежить не стільки від здатності урядового апарату ієрархічно, в ручному режимі скеровувати кожен інформаційний потік, скільки від інституційної спроможності гнучко, синергетично поєднувати дії сектора безпеки з екзистенційною активністю громадянського суспільства та соціально відповідального бізнесу

Висновки. У результаті проведеного дослідження комплексно проаналізовано процес еволюційної трансформації інституту стратегічних комунікацій та військово-цивільної взаємодії у трьох різних державах. З'ясовано, що Турецька Республіка та Азербайджанська Республіка імплементували жорстку централізовано-обмежувальну модель, яка безапеляційно базується на абсолютному пріоритеті концепції «інформаційного суверенітету», легалізації превентивної цензури, застосуванні кримінальної відповідальності за невідповідність офіційному державному глосарію та тотальному технологічному контролю медіа-трафіку під час проведення бойових дій. Встановлено, що така централізована парадигма дійсно ефективно вирішує вузькі завдання оперативної ізоляції та може приховувати недоліки військових операцій на локальному тактичному рівні, проте вона обмежує роль громадянського суспільства, підриваючи основи довгострокової суспільної довіри.

На противагу цьому, українська модель організації військових комунікацій в екстремальних умовах повномасштабного збройного вторгнення продемонструвала фундаментальну зміну парадигми протиборства. Доведено, що стратегічна перевага України детермінована ефективним функціонуванням поліцентричного врядування та збереженням органічної суб'єкт-суб'єктної взаємодії між військовим командуванням, незалежними медіа та проактивним громадянським

суспільством. Сформована гнучка нормативно-правова база, чітка орієнтація на комунікаційні стандарти прозорості НАТО та свідома відмова від створення штучного інформаційного вакууму дозволили Україні досягти найвищого рівня когерентності між діями державного апарату і прагненнями нації.

Зважаючи на це, вважається доцільним констатувати, що усвідомлена екзистенційна активність громадян, помножена на високий рівень інституційної довіри до Збройних Сил, формує

унікальну демократичну стійкість, яка є значно надійнішим, довговічнішим щитом проти ворожих інформаційних впливів, аніж будь-які найсуворіші адміністративні заборони чи технологічне блокування цифрових інфраструктур. З огляду на вищезазначене, український досвід інформаційної боротьби виступає не лише оптимальним алгоритмом виживання нації у тотальній війні, але й передовим, науково обґрунтованим зразком для подальшої вивчення країнами демократичного світу.

Список літератури:

1. NATO Allied Joint Doctrine for Strategic Communications (AJP-10), 2023. URL: <https://www.nato.int/ims/docu/mil-pol-pub-affairs-en.pdf> (дата звернення: 01.02.2026).
2. Шахова О. Г. Екзистенція в умовах війни. *Науковий вісник*. Харків, 2022. С. 112-115. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/44c665cd-4f30-4ee4-93ff-a2d918c8c566> (дата звернення: 02.02.2026).
3. NATO Military Policy on Public Affairs (MC 0457/2). Brussels : NATO International Military Staff, 2019. URL: <https://mpsotc.army.gr/wp-content/uploads/2025/07/MC-0457-3-NATO-Military-Policy-on-PA.pdf> (дата звернення: 29.01.2026).
4. Lechner Z. Turkey's response to the war in Ukraine in the context of systemic changes and regional dynamics. *Pólusok/Polarities*. 2024. 5(1). P. 72-94. DOI: 10.15170/PSK.2024.05.01.06.
5. Seyidov I. The role of the media following the Second Nagorno-Karabakh War. *Connectist*. 2023. № 65. P. 107–125. DOI: 10.26650/CONNECTIST2023-1347779.
6. International Crisis Group. The End of the Nagorno-Karabakh Conflict? Brussels : ICG, 2023. (Report No. 271). 35 p. URL: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/caucasus/nagorno-karabakh-conflict> (дата звернення: 04.02.2026).
7. Alexseev M., Dembitskyi S. Victory-in-freedom: Ukraine's democratic resilience in the face of war. *Соціологія*. 2024. № 2. С. 40–55. DOI: 10.15407/sociology2024.02.040.
8. Ukraine's Resilience Model: Purposeful Stakeholder Collaboration over Keeping the Socially Valuable Core. *Nonviolent Conflict*. 2026. URL: https://www.nonviolent-conflict.org/blog_post/ukraines-resilience-model-purposeful-stakeholder-collaboration-over-keeping-the-socially-valuable-core/ (дата звернення: 04.02.2026).
9. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Kanun No: 2709. Kabul Tarihi: 7.11.1982. Resmi Gazete Tarihi: 9.11.1982.
10. Terörle Mücadele Kanunu. Kanun No: 3713. Kabul Tarihi: 12.4.1991. Resmi Gazete Tarihi: 12.4.1991.
11. Türk Ceza Kanunu. Kanun No: 5237. Kabul Tarihi: 26.9.2004
12. İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun. Kanun No: 5651. Kabul Tarihi: 4.5.2007.
13. Altun F. Turkey's Communication Strategy and Public Diplomacy. Ankara : Directorate of Communications, 2020.
14. Kasapoglu C. Turkey's Drone Blitz Over Idlib. Washington : The Jamestown Foundation, 2020.
15. Information Sovereignty: Concept and Implementation in Azerbaijan / ed. by T. Ibrahimov. Baku : Center for Strategic Studies, 2022. 180 p.
16. Про медіа : Закон Азербайджанської Республіки від 30 груд. 2021 р. № 471-VIQ. *Azərbaycan qəzeti*. 2022. 5 лют.
17. Гаджиев Х. Твітер-дипломатія як інструмент стратегічних комунікацій у конфлікті 2023 року. *Journal of Conflict Transformation*. 2024. Vol. 12. P. 112–128.
18. Social Media Analysis of the September 2023 Clashes / DFRLab, Atlantic Council. Washington : Atlantic Council, 2023. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/> (дата звернення: 05.01.2026).
19. The Ukrainian model of societal resilience: why the country did not collapse under full-scale war. *New Eastern Europe*. 2026. URL: <https://neweasterneurope.eu/2026/01/12/the-ukrainian-model-of-societal-resilience-why-the-country-did-not-collapse-under-full-scale-war/> (дата звернення: 08.01.2026).
20. Про організацію взаємодії Збройних Сил України, інших складових сил оборони та представників засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану : Наказ Головнокомандувача ЗСУ від 03.03.2022 № 73. URL: <https://mod.gov.ua/en/press/get-accreditation-1> (дата звернення: 04.03.2026).
21. Military education in Ukraine in line with NATO standards: DEEP program results in 2024. *Ministry of Defence of Ukraine*. 2025. URL: <https://mod.gov.ua/en/news/military-education-in-ukraine-in-line-with-nato-standards-deep-program-results-in-2024> (дата звернення: 05.02.2026).

22. Digital resilience in a time of war. *Brookings Institution*. 2024. URL: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2024/01/Digital-resilience-in-a-time-of-war-Final.pdf> (дата звернення: 26.01.2026).

23. Journalists in 2025: exhausted but more resilient and adapted to the war. *Institute of Mass Information*. 2026. URL: <https://imi.org.ua/en/monitorings/journalists-in-2025-exhausted-but-more-resilient-and-adapted-to-the-war-imi-survey> (дата звернення: 08.02.2026).

24. Lisa Garbe & Seraphine F. Maerz The rise of authoritarian informationalism: escalating surveillance, manipulation, and control. 2025. DOI: 10.1080/13510347.2025.2579105.

Chernobai O. Yu., Dudko O. V. COHERENCE AND DETERMINATION OF STRATEGIC COMMUNICATIONS IN THE CONDITIONS OF EXISTENTIAL THREATS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE EXPERIENCE OF TURKEY, AZERBAIJAN AND UKRAINE

The presented scientific article provides a comprehensive, multi-level, and deeply structured comparative analysis of the regulatory, institutional, and practical aspects of the implementation of strategic communications in the Republic of Turkey, the Republic of Azerbaijan, and Ukraine during intensive armed conflicts. The specifics of forming information sovereignty and managing the media space under the conditions of unprecedented, existential threats to national security are rigorously investigated. In the process of scientific inquiry, it is established that the Turkish and Azerbaijani models of civil-military relations are characterized by an extremely high level of centralization of management, the implementation of rigid legislative restrictions (in particular, mechanisms of preventive censorship, criminalization of unauthorized dissemination of operational information, the mandatory use of lexical markers, and the technological blocking of digital platforms). Collectively, this ensures the total monopolization of the strategic narrative exclusively by state institutions. It is clarified that despite the undeniable tactical effectiveness of such centralized-restrictive approaches within short-term military campaigns (such as operations «Peace Spring», «Spring Shield», and anti-terrorist measures in Karabakh in 2023), their effectiveness in the long term is significantly limited due to the formation of the phenomenon of «fragility» of public consensus, the alienation of civil society from decision-making processes, and a fundamental lack of organic trust in official sources. In contrast, the work provides a deep conceptualization of the Ukrainian model of civil-military interaction, which is conceptually based on the fundamental principles of democratic resilience, polycentric governance, and the consistent implementation of NATO standards. It is proved that the process of professional formation of the national strategic communications system is strictly determined by direct subject-subject interaction between the security and defense sector, the independent media community, and civil society institutions. The thesis is substantiated that the existential activity of Ukrainian society in the context of full-scale Russian aggression acts as a fundamental catalyst for the formation of unique elasticity of both the state apparatus and the national information space as a whole. Consequently, the research argumentatively proves the strategic and long-term superiority of the Ukrainian approach. It emphasizes that the coherence of public-state institutions, based on a high level of organic trust, transparency (with strict compliance with operational security requirements), and the preservation of fundamental democratic freedoms, forms a much more stable, reliable, and flexible foundation for achieving a convincing victory, maintaining the unbreakable moral and psychological state of the population, and unconditionally preserving the institutional legitimacy of the state in the international arena.

Keywords: *strategic communications, public affairs, information campaigns, interaction with the media, information influence, information security, target audiences, crisis communications.*

Дата першого надходження статті до видання: 20.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 04.05.2026